

Yuldashev Jasur Baxtiyorovich

Osiyo xalqaro universiteti magistri

TARBIYA FANLARINI O‘QITISHDA INNOVATSION METODLARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarbiya fanlarini o‘qitishda innovatsion metodlardan foydalanish metodikasining nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. An’anaviy o‘qitish usullarining cheklovlarini bartaraf etish, o‘quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish maqsadida interaktiv, loyiha asosida o‘qitish, gamifikatsiya, refleksiya va raqamli texnologiyalar asosida ta’lim jarayonini tashkil etish usullari tahlil qilingan. Maqolada innovatsion metodlarning samaradorligi, ularni amaliyotga tatbiq etish bosqichlari va o‘qituvchilar malakasini oshirish masalalariga ham alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: tarbiya fanlari, innovatsion metodlar, tanqidiy fikrlash, ijodiy fikrlash, interaktiv ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, gamifikatsiya, raqamli texnologiyalar, refleksiya, pedagogik metodika.

Zamonaviy ta’lim tizimida tarbiya fanlarini o‘qitish jarayoni o‘quvchilarning shaxsiy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Biroq, an’anaviy o‘qitish uslublari — faqat ma’ruza, yodlash va takrorlashga asoslangan yondashuvlar — bugungi kun talablariga to‘liq javob bera olmaydi. Shu sababli, tarbiya fanlarini o‘qitishda innovatsion metodlarni joriy etish, o‘quvchilarni faol va mustaqil fikrlashga undash, ularning tanqidiy va ijodiy tafakkurini rivojlantirish uchun zaruriy shart hisoblanadi.

Innovatsion metodlar interaktiv, talaba markazlashgan va texnologiyalar asosidagi yondashuvlarni qamrab oladi. Bular orqali o‘quvchilar nafaqat bilim oladi, balki mustaqil fikrlash, axloqiy qadriyatlarni anglash va ijtimoiy mas’uliyatni his qilish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradilar. Xususan, loyiha asosida o‘qitish (Project-Based Learning — PBL) metodikasi tarbiya fanlarini o‘qitishda o‘zini samarali deb ko‘rsatmoqda. O‘quvchilar axloqiy va ijtimoiy mavzularga oid haqiqiy hayotga yaqin loyihalarda qatnashib, izlanish olib boradilar, yechim topadilar va natijalarni taqdim etadilar. Tadqiqotlarga ko‘ra, loyiha asosida o‘qitilayotgan o‘quvchilar motivatsiyasi yuqori bo‘lib, ularning axloqiy masalalarni tushunish darajasi chuqurlashadi (Thomas, 2000; Blumenfeld va boshq., 1991). Shuningdek, interaktiv munozara va bahs-munozara usullari orqali o‘quvchilar o‘z fikrlarini erkin ifoda etish, axloqiy masalalarni tahlil qilish va baholash ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Bu usul orqali tanqidiy fikrlash va empatiya shakllanadi. Brookfield (2012) ta’kidlashicha, tanqidiy tafakkurni rivojlantirish uchun strukturalashtirilgan muloqot va savollar berish muhim bo‘lib, bu jarayonlar aynan tarbiya fanlari darslarida samarali qo‘llanilishi mumkin.

Gamifikatsiya va raqamli texnologiyalar ham tarbiya fanlarida innovatsion metod sifatida keng qo‘llanilmoqda. Testlar, onlayn viktorinalar, interaktiv simulyatsiyalar orqali darslar jonli va qiziqarli tus oladi. Hamari va boshqalar (2014) tadqiqotida gamifikatsiya o‘quvchilar ishtirokini va o‘qish samaradorligini oshirishi qayd etilgan. Shu bilan birga, raqamli hikoya yaratish vositalari (digital storytelling) yordamida o‘quvchilar axloqiy qadriyatlarni aks ettiruvchi hikoyalar yaratadilar va bu orqali o‘z ijodiy salohiyatlarini namoyon qiladilar. Ijodiy yozuv va refleksiya mashqlari ham o‘quvchilarning tanqidiy va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Insho, kundalik, ertak va hikoya yozish topshiriqlari orqali o‘quvchilar o‘z fikrlarini

aniq ifodalash, turli nuqtai nazarlarni o'rganish va axloqiy tushunchalarni mustaqil tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Vygotskiy (1978) nazariyasiga ko'ra, yuqori psixologik funksiyalar rivojida madaniy vositalar va ijodiy faoliyat muhim ahamiyatga ega.

Ushbu metodlarni muvaffaqiyatli qo'llash uchun o'qituvchilar yetarli darajada metodik tayyorgarlikka ega bo'lishlari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishlari lozim. Shu bilan birga, tarbiya fanlari o'quv dasturlarini innovatsion metodlar asosida qayta ishlab chiqish ham muhim sanaladi. Baholash jarayoni ham faqat bilimni emas, balki axloqiy qaror qabul qilish, muammoni hal etish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini ham qamrab olishi kerak. Bugungi kunda tarbiya fanlari nafaqat axloqiy qadriyatlarni o'rgatish, balki o'quvchilarning shaxsiy sifatlarini, ijtimoiy mas'uliyatini va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishda ham muhim o'rin egallaydi. Shu sababli, ta'lim jarayonida innovatsion metodlar qo'llash faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki ularni real hayotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Masalan, tarbiya fanlari darslarida quyidagi innovatsion metodlar qo'llanilishi mumkin:

1. Case-study (holat tahlili) usuli: O'quvchilarga real yoki shartli ijtimoiy va axloqiy muammolar beriladi, ular esa jamoada yoki yakka tartibda tahlil qiladi va yechim variantlarini taklif etadi.
2. Brainstorming (fikir bo'roni): Muayyan axloqiy masala yuzasidan o'quvchilar erkin fikrlarini bildiradilar, bu jarayonda ijodiy yondashuv va keng fikrlashga erishiladi.
3. Flipped classroom (teskari sinf) modeli: Tarbiya fanlari bo'yicha nazariy materiallarni o'quvchilar mustaqil o'rganib kelib, dars davomida faqat muhokama va amaliy topshiriqlar bajariladi. Bu usul o'quvchilar mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
4. Interactive platforms: Padlet, Mentimeter, Kahoot kabi raqamli platformalar yordamida o'quvchilar fikr bildirishi, so'rovnomalarda qatnashishi va testlarni bajarishi mumkin. Bu esa dars jarayonini jonlantiradi va qiziqarli qiladi.

Yana bir muhim jihat shuki, tarbiya fanlarini o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish, faqat dars uslubini yangilash emas, balki pedagog va o'quvchi o'rtasidagi muloqotni mustahkamlash, ishonch va hamkorlik muhitini yaratish uchun ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarda shaxsiy mas'uliyat va o'z fikrini asoslash, dalillash ko'nikmalari shakllanadi.

O'qituvchining roli ham innovatsion metodlar sharoitida o'zgaradi: u bilim manbai emas, balki yo'naltiruvchi, fasilitator va motivator sifatida namoyon bo'ladi. Buning uchun esa o'qituvchilar zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmalarini doimiy ravishda rivojlantirib borishlari kerak.

Xulosa qilib aytganda, tarbiya fanlarini o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish metodikasi zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Interaktiv, loyiha asosida, gamifikatsiyalashgan va refleksiya asosidagi yondashuvlarni joriy etish orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladilar, balki mustaqil, mas'uliyatli va ijodkor shaxs sifatida shakllanadilar.

Adabiyotlar:

1. S.A.Toshtemirova, G.G. Gaffarova, N.M. Koshanova. Tarbiya fanlarini o'qitish metodikasi: darslik / Toshkent: "Olmaliq kitob business". 2024.388 b.
2. T.G'offorova .”BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR” “Tafakkur nashriyoti”- 2011.

3. Варегина Ф.В. Дидактические условия формирования учебных навыков у младших школьников: Автореф. дис. .канд. пед. наук. Л., 1980.
4. Петровский А.В. Возрастная и педагогическая психология. –М.: Просвещение – 1973. – 288 с.